

Скирда Т. С.
Національний авіаційний університет

РОЗВИТОК СУЧАСНОЇ СПОРТИВНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ ЯК ОСНОВА ПРОФЕСІЙНОГО МОВЛЕННЯ У ФІЗИЧНІЙ КУЛЬТУРІ

У статті розглядаються актуальні проблеми розвитку спеціальної термінології, досягнення і вирішення навчання фахової лексики у вищих навчальних закладах в процесі культурного профілю. Актуальність дослідження зумовлене необхідністю вивчення іноземної термінології у галузі фізичної культури, фактичного володіння нею і застосування в безпосередньому спілкуванні з студентами. Розкривається зміст вивчення професійного мовлення, яке забезпечує рівень розуміння і взаєморозуміння європейському спортивному просторі.

Ключові слова: термін, термінологія, лексика, семантика, фахова підготовка студентів, неологізми, фразеологізми, запозичення, фізична культура

В статье рассматриваются актуальные проблемы развития специальной терминологии, достижения и изучения профессиональной лексики в высших учебных заведениях в процессе физического культурного направления. Актуальность исследования требует изучения иностранной терминологии в отрасли физической культуре, фактического использования ею и владения в прямом общении со студентами. Раскрывается понятия изучения профессионального языковедения, которое обеспечивает уровень понимания и взаимопонимания в европейском спортивном пространстве.

Ключевые слова: термин, терминология, лексика, семантика, профессиональная подготовка студентов, неологизмы, фразеологизмы, заимствование., физическая культура.

The article is dedicated to the investigation of the actual problems of the development of a specific terminology and the study of the professional morphological usage of the lexemes and words in higher institutions with sport-related faculties. The importance and the relevance of the sports terminology, the knowledge and its usage in the daily communication with the participants. The useful sport-related material for understanding in the European community is investigated. It is vitally important during sports activities and games incorporate teaching sports terminology for understanding and perceiving the given information and material. To increase the usage of the professional lexemes and broaden the aspects of the english vocabulary due to the various training exercises providing the certain game rules, thereby improving the perception of word power. Explain the diversity and a great significance of the english vocabulary and the specification of the term usage. Discuss and analyze the current flow of neologisms, phrasal verbs and borrowings from the english language. Investigate newly coined terms, words, lexemes, idioms and their strong influence on the sports terms in the ukrainian language. Nowadays, living in a highly developed society with open and available possibilities, all the students should be competitive and always be ready to understand and negotiate with their colleagues for sport-related issues.

The given material helps tutors to provide during their sports trainings the widespread professional language. The main aim for trainers to teach their students the etymology of these items and be ready to explain either the definition or the translation of such terms. This significant knowledge and a great deal of wisdom in sports vocabulary allow the students to participate in the international competitions and express their own ideas upon various skills, rules and abilities, share their native spicification and borrow the main aspects from the foreigners.

The actual position of the provided material needs the further investigation because of the popularity and the huge flow of new terms in the english language.

Key words: term, terminology, lexeme, semantic analysis, professional student teaching, neologism, phrasal expressions, borrowing, sport-related culture.

Постановка проблеми. Сучасні виклики сьогодення потребують вивчення й розуміння іноземної термінології щодо формування у студентської молоді необхідних ключових компетентностей. На основі аналізу наукової та спортивної літератури з'ясовано, що у процесі спортивної та фізкультурно-масової діяльності систематично використовується іншомовна термінологія. Але як свідчить практика не усі фахівці вірно розуміють й трактують іншомовну термінологію в процесі спортивної діяльності та міжособистісних відносин.

Варто зазначити, що спортивно-масова робота сприяє розв'язанню виховних, освітніх, оздоровчих завдань та формує моральні, фізичні й розумові якості особистості. Загально відомо, що під час правильно організації занять з фізичної культури з використанням змагальної діяльності, студентська молодь має можливість проявити такі особистісні якості як: повага до суперника (fairplay), шляхетність, сміливість, самообладання, рішучість, наполегливість тощо.

Спорт як змагальна діяльність, що здійснюється з дотриманням визначених правил поділяється на групи: олімпійські види спорту, неолімпійські і види спорту інвалідів. Всі люди мають право на займання спортом незалежно від ознак раси, політичних і релігійних переконань, етичного і соціального походження. Державна політика у сфері фізичної культури і спорту дбає про забезпечення безпеки життя і здоров'я осіб, орієнтування на сучасні міжнародні стандарти, поєднання вітчизняних традицій і досягнень із світовим досвідом у цій сфері. Займаючись фізичними вправами в процесі тренування і змагання, людина глибше пізнає закономірності, розвиває фізичні якості, оволодіє вміннями і навичками.

Україна має добре розвинуту спортивну підготовку як в аматорському, так і в професійному спорті. Водночас процес об'єднання Європи супроводжується формуванням єдиного освітянського та наукового простору, розроблюється програма єдиних критеріїв і стандартів. Модернізується навчальна та виховна система університетів, активізується діяльність

щодо посилення мотивації до занять фізичним вихованням, бажання вести здоровий спосіб життя.

Наприкінці XIX ст. – на початку XX ст. в Україні все більше застосовуються європейські види спорту – регбі, боротьба, фехтування, гімнастика тощо.

Серед усіх видів спорту лідирує футбол, на другому місці бокс, а також серед популярних видів потрапили баскетбол, волейбол, біатлон, карате, легка атлетика, теніс і хокей.

Для удосконалення будь-якого виду спорту треба знати історію його виникнення, винахід, передумови і правила гри.

Дізнатися про такі дані та імплементувати ці знання можливо завдяки аутентичному матеріалу і термінології.

Саме інтегрування іноземної мови, в даному випадку англійської мови під час занять спортом дуже важливе і ефективне.

Досягнення успішності у вивченні англійської мови потребує терпіння, твердої впевненості і тривалого процесу. Знання мови сприяє розвитку розумового потенціалу, розширенню світогляду та професійному зростанню. Існує декілька мотивуючих факторів до вивчення англійської мови:

1. Успішне досягнення кар'єрного росту. Зі знаннями англійської мови набагато легше знайти гарну роботу, працювати в міжнародній компанії, вести переговори і підвищувати кар'єрні сходи.
2. Доступ до інформації. Читати професійну літературу, приймати участь у міжнародних конференціях.
3. Розуміння термінології. Розпізнавати і знати вживання лексики в різних ситуаціях, розуміти семантику слова в різних аспектах мовлення.

Занурення в англійську атмосферу на заняттях з фізичної підготовки – це регулярні тренування. На нашу думку, для ефективної організації навчально-тренувальних занять слід систематично застосовувати іншомовні терміни, які є сучасними та відповідають віковим особливостям та потребам студентської молоді. Тому викладачам з фізичної культури та тренерам слід використовувати даний підхід як мотиваційний засіб й запроваджувати його в залежності від рівня підготовки студента.

Мати гарну фігуру, треба застосовувати всі м'язи під час тренувань, а вивчаючи мову потрібно задіяти всі аспекти і навички володіння: слухати команди, відповідати, писати поради, читати певні інструкції. Тривалі перерви негативно діють на фізичну підготовку, так само відбувається і в живому оточенні спілкування, не треба робити великих пауз, а постійно тримати себе у формі.

В сучасному суспільстві існує багато наук і сфер діяльності, кожна з яких поступово виробляє свою термінологію і професійну мову для описання атрибутики. Так формується вузька термінологія з специфікою своєї семантики.

Вузьку термінологію розглядають паралельно із загальнонавчальною мовою. Термінологія – це сукупність термінів певної галузі виробництва, діяльності, знань, що є особливим сектором, найбільш доступним свідомому регулюванню. Термін – слово або словосполучення, яке означає конкретне поняття в певній галузі людської діяльності. Термін повинен відповідати внутрішнім мовним законам, бути семантично прозорим (зрозумілим), якомога повніше співвідносним з означуваним поняттям, бути стислим, стилістично нейтральним, однозначним [5]. Але така неоднозначність ускладнює процес комунікації і потребує детального вивчення.

Аналіз літературних джерел. Проаналізувавши роботи дослідників Д.С. Лотте; Р.Ю. Кобрін; Т.Л. Канделакі; А.В. Крижанівська; Т.І. Панько кожне дослідження спирається на багатоманітність поглядів щодо визначення поняття терміна. Переважна кількість наукових праць засвідчує, що термін як спеціальне слово, словосполучення, яке застосовується і виражає певне поняття в галузі науки, для розкриття своєї дефініції.

Враховуючи існування безліч наук та сфер діяльності, можна побачити в кожній з них свою специфічну термінологію для опису будь-якої дії. Цим займається вузька термінологія.

Виклад основного матеріалу. Проведемо аналіз проникнення загальнонавчальної англійської мови в спортивну термінологію.

Мова почала змінювати і втрачати значення певних лексичних одиниць і поступово набирати нові семантичні значення залежно від ситуації під час спортивних занять.

Постійне виникнення нових видів спорту і нормативів спричинили появу нових понять, термінів і значень в мові.

Певний термін є частиною спеціальної мови, засобом називання, номінацією спеціальних понять і предметів. Оскільки термінологія входить до складу не загальної мови, а фахової, її семантика і значення відкрита для цілеспрямованих, регулювальних модифікацій. Фахівці вкладають в термін своє певне значення. Усе, що пов'язане з тлумаченням цього поняття, зближує лінгвістику з різними галузями наукових знань та сферами виробничої практики, професійної праці.

Багато термінів виникли з повсякденної мови і легко перекладаються на англійську мову. Наприклад: football – футбол, basketball – баскетбол, volleyball – волейбол, opponent – опонент, противник, league – ліга. Така лексика завжди зрозуміла і не потребує пояснення.

Сучасний термін Cinderella широко вживається і застосовується в спорті в ситуаціях, коли суперники досягають неймовірних результатів і отримують перемогу.

Цей термін з'явився в спортивній термінології у 1939р. а в 1950 став загальнонавчаним, коли виникло кіно Діснея, а в той час в коледжі Нью-Йорку під час баскетбольного змагання відбувся неочікуваний триумф. Також вираз clutch performance – це поняття спортсменів, коли під будь-яким натиском, зазвичай на останніх хвилинах гри, учасник повністю змінює хід гри в найкращий бік. Це широко застосовується в баскетболі, хокеї і футболі. Антонім цього значення choking.

Цікавим є факт існування омонімів в спортивній термінології. Так, наприклад, поняття freestyle (фрістайл) має омонімічне значення в плаванні і боротьбі (вільні рухи). Поняття вільної боротьби в англійській мові почало застосовуватися у 1904 році під час Олімпійських ігор. Фрістайл – це також вид лижного спорту, який включає лижну акробатику, скікросс,

могул та хафпайп.

Перекласти такі поняття як скікросс, хафпайп, могул можна тільки при детальному описі. Чи варто їх перекладати, якщо вони почали широко вживатися в спортивному житті.

Більшість з цих понять виникли з природної англійської мови і мають багатозначність. Візьмемо багатозначне слово draw: дієслово -споріднювати, залучати, привертати, розсувати, малювати, перетягати; іменник – витягування, провокаційне запитання, жеребкування, тяга. В реченнях: in case of draw, the march goes into extra time (гра з додатковим часом, це товариська гра, яка проходить в овертаймі, у випадку нічі).

Розповсюдження англійської мови стримко впливає на спілкування і здебільшого на спортивні терміни. Існує два способи розширення американізації в спортивній семантиці, через запозичення і прямий переклад. Вид спорту бейсбол (base - база, ball - м'яч); скейтбордінг (skate - кататися, board – дошка); голкіпер – воротар (goal – гол, кеепер – тримач), офсайд – поза грою (off – за, side – сторона). Чим довше існування певної гри, тим активніше і частіше вживаються запозичення і таким чином витісняють лексеми із рідної мови.

Одна з переваг англійської мови – це величезна кількість виразів для будь-якої ситуації. Spare tire (запасне колесо), а в спортзалі – це великий живіт; позбавитися muffin top (верхівка кексу), в спорті – це стратегічний запас жиру.

Під час кожного заняття необхідно тренувати саме англійську мову вживаючи специфічну, вузьку, термінологічну лексеку. Так, наприклад, перед кожним do weights (займання силовими вправами) треба warm up (розіт'ятися) для того, щоб bulk up (нарастити м'язи) або slim down (схуднути, спалити жир).

Перебуваючи під час постійних змін у суспільстві, мова потребує нових понять та значень, які зможуть відреагувати на нові реалії і події в сучасному глобальному масштабі.

Завдяки цим процесам, збагачуються темпи словникового складу англійської мови. Проаналізувавши сучасні спортивні анонси, стало очевидним, що цілі речення можуть, в основному, складатися з нових слів та словосполучень, неологізмів.

Так з'являється необхідність в розслабленні і відчутті чогось екстремального. Багато молодих представників сучасної молоді цікавиться екстремальними, ризикованими видами спорту (extreme sports). До них належать нові лексеми та фразеологізми: стрибки із скель, мостів або з інших високих споруджень із прикріпленою до тіла еластичною мотузкою (bungee jumping); політ людини, прив'язаною до літака або винтокрила (sky – surfing, sky-coasting), пересування в повітрі за допомогою спеціального купола, обладнаного двигуном (paramotoring); плавання на човнах, плотках через пороги, водоспади (white water rodeo). Існує багато неологізмів майже в усіх видах спорту, так в лижному спорті: сніговий серфінг – snowsurfing (спуск на одній спеціальній лижі); street luge (швидка їзда з крутих гір насаночках на колесах). Лижним спортом можна займатися в будь-яку пору року на спортивному снаряді, що позначається словом mountainboard, являє собою засіб пересування, що поєднує риси скейтборду, серфборду, моторолера. Спорт із застосуванням цього знаряддя одержав назву mountain boarding. [3]

Висновки. Проблематика розповсюдження спортивної термінології потребує подальшого вивчення і обробки наукової літератури. Слід зазначити, що вживання англійських запозичень, неологізмів, фразеологізмів поповнюють найменування в українській спортивній лексиці. Не менш важливу роль грає оволодіння англійською термінологією українськими студентами фізичних факультетів. Студенти повинні освідомити, що удосконалення спортивних назв вимагає взаємодії інтернаціональних та національних компонентів. Опанувавши англійську термінологію, студент легко спілкується в різних ситуаціях, розуміє специфічні поняття і поглиблює знання в певному виді спорту.

Література

1. Боровська О. В. Короткий тлумачний словник термінології галузі фізичної культури та спорту / О. В. Боровська. – Львів, 2003. – 54с.
2. Герцик М. С. Вступ до спеціальностей галузі фізичне виховання і спорт: Підручник / М. С. Герцик, О. М. Вацеба. – Харків, 2005. – С.10-21.
3. Зацний Ю.А. Інновації у словниковому складі англійської мови початку XXI століття: англо-український словник. / Ю. А. Зацний., А. В. Янков. – Вінниця: Нова Книга, 2008. – 360с.
4. Fesenko I.M. Sportivna terminologiya suchasnoi angliiskoi movi ta ii leksikografichnii opis. / I.M. Fesenko // Nova filologiya. 2011. – №46. – S. 212 – 216.
5. Panko T.I. Ukrainske terminoznavstvo. / I. M. Kachan, I. P. Mazuk – Lviv: Svit, 1994. – 214s.
6. Tregubova G. Kultura profesiinogo movlenia. / G. Tregubova // Osvita, tekhnikum, koledzhi. – 2004. – №4. – 215s.

Склярова Н.А.

Національний університет фізичного виховання і спорту України

МЕТОДОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ ДО ВИКОРИСТАННЯ ЕКОЛОГІЧНОГО ДИЗАЙНУ В СПОРТІ

Мета досліджень - на основі аналізу наукової та науково - методичної літератури визначити методологічні підходи до використання положень екологічного дизайну у галузі спорту та розробити основні методологічні положення спортивно – екологічного стилю. Результати досліджень – визначені методологічні підходи до використання положень екологічного дизайну в галузі спорту такі як надання спортивним об'єктам спортивно – екологічного стилю з його основними елементами, використання художньо – алегоричних форм та символів, які підкреслюють цілеспрямованість спорту як до досягнення найвищих спортивних результатів так і до проведення природоохоронної діяльності. Висновки – визначені методологічні підходи до використання екологічного дизайну в спорті, такі як використання спортивно-екологічного стилю та його основних складових, розроблені визначення та основні складові спортивно-екологічного